

9. Jednání, vyhodnocování a individuální plán ochrany dítěte

9a

Při jednání s klientem dodržuje orgán sociálně-právní ochrany základní principy výkonu sociálně-právní ochrany zejména

- **respektuje individuální přístup ke všem klientům,**
- vychází z individuálních potřeb každého klienta,
- podporuje samostatnost klientů,
- **uplatňuje individuální přístup k potřebám každého klienta,**
- motivuje k péči o děti,
- posiluje sociální začleňování klientů,
- důsledně dodržuje lidská práva a základních svobody,
- podporuje kontakt s přirozeným sociálním prostředím,
- **informuje klienta o postupech používaných při výkonu sociálně-právní ochrany.**

Obsah kritéria standardu

Zaměstnanci OSPOD dodržují principy a zásady vycházející ze základních deklarovaných práv a svobod. Předním hlediskem sociálně – právní ochrany dětí je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží k širšímu sociálnímu prostředí dítěte. Při výkonu sociálně – právní ochrany zaměstnanec respektuje jedinečnost každého klienta, uplatňuje individuální přístup, přičemž zohledňuje kapacitu klienta a jeho rodiny.

Zaměstnanec úzce spolupracuje s rodinou a potřebné informace získává i z jiných zdrojů za účelem objektivního vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny, tvorby a vyhodnocení individuálního plánu ochrany dítěte. Zaměřuje se rovněž na aktivizaci a posilování rodičovských kompetencí. Intervence do rodiny realizuje pouze na základě zákonného oprávnění, respektuje primární odpovědnost rodičů za své děti. Zaměstnanec OSPOD klienta seznamuje se základními zásadami výkonu sociálně – právní ochrany dětí.

Zaměstnanci znají základní principy výkonu sociálně – právní ochrany, včetně základních lidských práv a svobod, a v praxi je důsledně uplatňují v zájmu nezletilých dětí.

Pro naplnění principů využívá základní dokumenty týkající se práv dětí, ochrany dětí a dodržuje všeobecně uznávaná pravidla sociální práce. Jedná se zejména o tyto dokumenty:

- Listina základní práv a svobod
- Úmluva o právech dítěte
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Etický kodex sociálních pracovníků

Uplatňované principy a zásady

Oblast práce s klienty:

- Respekt k jedinečnosti každého člověka bez ohledu na jeho původ, etnickou příslušnost, rasu, barvu pleti, mateřský jazyk, věk, zdravotní stav, sexuální orientaci, ekonomickou situaci, náboženské či politické přesvědčení a bez ohledu na to, jak se podílí na životě celé společnosti.
- Informování klientů o jejich právech a povinnostech.
- Respekt k právu každého jedince na seberealizaci.
- Ochrana důstojnosti a lidských práv klientů.
- Pomoc a podpora bez jakékoliv formy diskriminace.
- Ochrana klientova práva na soukromí a důvěrnost jeho sdělení.
- Předávání informací o klientovi třetím osobám se souhlasem klienta.
- Vedení klientů k vědomí odpovědnosti sám za sebe.
- Zapojení klientů do procesu řešení jejich situace.

Stát je odpovědný za ochranu dětí před tělesným nebo duševním násilím, za ochranu jejich zdravého vývoje z hlediska fyzického, psychického a mravního a ostatních aspektů integrity dítěte jako nositele práv daných Ústavou České republiky (dále jen „ČR“), Listinou základních práv a svobod a práv vyplývajících z mezinárodních závazků ČR. Stát však nenahrazuje plnění povinností a odpovědnost rodičů, ani nezasahuje do jejich postavení jako nositelů rodičovské odpovědnosti, nejsou-li práva nebo vývoj dítěte ohroženy.

Důraz je také kladen na ochranu dětí před sociálně patologickými jevy (tj. prevence rizikového vývoje dětí a minimalizace důsledků působení sociálně patogenních vlivů).

Při výkonu SPOD vychází zaměstnanci MěÚ Tanvald z individuálních potřeb každého klienta.

- snaží se o vybudování důvěry mezi pracovníkem a členy rodiny, tzn., že rodina by měla vnímat pracovníka jako prostředek pomoci,
- zná potřeby a problémy jednotlivých rodin,
- má k dispozici širokou škálu možných forem práce s rodinou,
- uplatní všechny možnosti, jak podpořit rodinu, aby dítě mohlo zůstat doma nebo u blízkých příbuzných
- využívá moderních metod odpovídajících věku dítěte tak, aby dítě mělo vždy možnost vyjádřit své pocity, potřeby a přání (navození pocitu důvěry dítěte k sociálnímu pracovníkovi, vhodné prostředí pro rozhovor s dítětem atd.)
- ponechá rodině prostor, aby problém sama definovala, cíl práce stanovuje pracovník až ve spolupráci s rodinou, přičemž vždy podporuje schopnost rodiny řešit náročnou situaci vlastními silami,
- po celou dobu spolupráce se snaží rodinu motivovat a povzbuzovat, a tím posilovat její kompetence.

OSPOD zajišťuje poskytování sociálně – právní ochrany každý pracovní den v potřebném rozsahu na celém území spádové oblasti. Mimo pracovní dobu a ve dnech pracovního klidu je zajištěna nepřetržitá pracovní pohotovost.

9. Jednání, vyhodnocování a individuální plán ochrany dítěte

9b

Orgán sociálně-právní ochrany zajišťuje služby potřebné pro jednání s osobami se specifickými potřebami, nebo má dojednanou spolupráci s fyzickými osobami a právníckými osobami, které tyto služby zajistí externě.

Obsah kritéria standardu

Zaměstnanci OSPOD MěÚ Tanvald při své práci se setkávají mimo jiné i s **osobami se specifickými potřebami**, mezi něž lze zařadit:

1. osoby se zdravotním postižením (mentální, sluchové, tělesné, chování, zrakové, nebo souběžné vícečetné postižení, vývojové poruchy učení),
2. osoby se zdravotním znevýhodněním (dlouhodobá nemoc, zdravotní oslabení),
3. osoby sociálně znevýhodněné (etnické menšiny, azylanti, uprchlíci, cizinci, osoby žijící ve vyloučených lokalitách, osoby závislé na sociálních dávkách, lidé bez přístřeší ...),
4. osoby s psychologickými a psychiatrickými poruchami.

Při práci s těmito klienty je vždy přísně dodržován individuální přístup se zřetelem zejména na typ a stupeň jejich postižení nebo znevýhodnění. Informace o poskytování SPOD jsou klientům předávány srozumitelnou a jasnou formou s ohledem na jejich situaci a schopnosti. V průběhu jednání sleduje zaměstnanec OSPOD MěÚ Tanvald zda klient rozuměl všem podávaným informacím správně. Řídí se zásadami efektivní komunikace, způsob komunikace přizpůsobí klientovi (hledá optimální způsob komunikace s klientem), průběžně zjišťuje zpětnou vazbu, sleduje neverbální projevy klienta a adekvátně na ně reaguje. V případě nepochopení jakékoliv informace klientem je tato informace opětovně vysvětlena.

Tito klienti mají často potíže v komunikaci, nejsou schopni jasně, srozumitelně a v plném rozsahu vyjádřit svoje požadavky. Komunikace s nimi bývá nejednoznačná a problematická. Je proto žádoucí, aby se klient k jednání na OSPOD dostavil spolu s osobou, která mu bude nápomocna při komunikaci se sociálním pracovníkem (rodinný příslušník, osoba blízká, sousedé, přátelé, zainteresovaný odborník do dané problematiky). Výběr těchto osob k jednání závisí na volbě a rozhodnutí klienta.

OSPOD má na zřeteli také potřeby osob s postižením, cizinců a všech ostatních, kdo mohou mít potíže s porozuměním či komunikací vůbec. Kdokoli se může objednat a přijít na schůzku i se svým průvodcem či tlumočnickem. Úředním jazykem je čeština a samotní pracovníci OSPOD nemohou vést jednání v jiné řeči a nejsou osobně vybaveni pro komunikaci s lidmi s postižením. Po předchozí domluvě jsou však pracovníci připraveni zajistit jednání s klienty se specifickými potřebami v komunikaci (tlumočnické do znakové řeči a další). Pokud takový člověk přijde sám, pracovníci mohou vyhledat poskytovatele potřebné služby (např. tlumočnické) prostřednictvím Registru poskytovatelů sociálních služeb (<http://iregistr.mpsv.cz>). Zde je možné s použitím filtrů najít kontakt na potřebnou sociální službu.

Při neohlášené návštěvě klienta se znakovou řečí nemůže odd. SPOD zaručit dostupnost tlumočnicka a ovlivnit dobu čekání klienta.

V případě anglicky, rusky nebo německy hovořících klientů využíváme znalostí pracovníků městského úřadu, ve kterém jsme schopni podat základní poradenství.

Klienti mají možnost využít služeb z celé ČR, které si mohou vyhledat sami či za pomoci zaměstnanců OSPOD.

9. Jednání, vyhodnocování a individuální plán ochrany dítěte

9c

Orgán sociálně-právní ochrany provádí u všech případů, zejména v okamžiku zavedení dítěte do evidence dětí uvedených v § 54 zákona, základní vyhodnocování potřeb dítěte a situace rodiny (dále jen "vyhodnocování"), zaměřené na skutečnost, zda se jedná o dítě vymezené v § 6 a § 54 písm. a) zákona, o dítě uvedené v § 54 písm. b) zákona, nebo o dítě zařazené do evidence dětí z jiného důvodu. Jestliže ze závěru vyhodnocování vyplývá, že se jedná o dítě vymezené v § 6 zákona, provádí orgán sociálně-právní ochrany podrobné vyhodnocování.

Obsah kritéria standardu

Co je vyhodnocování:

- Vyhodnocování je sběrem všech relevantních informací, na základě jejichž posouzení může dojít k co nejobjektivnějšímu vyhodnocení situace dítěte, určení míry jeho ohrožení, zmapování kapacit a zdrojů jak v rodině, tak v sociálním okolí dítěte a rodiny.
- Vyhodnocování je metodou sociální práce a jako takové může mít řadu podob a může využívat řadu metod a způsobů sběru dat.

Proces vyhodnocování začíná ve fázi podnětu, který se dostává na pracoviště OSPOD. V případě nutnosti vypracování podrobného vyhodnocení provádí podrobné vyhodnocení do 30 dnů od převzetí podnětu, který se dostane na pracoviště OSPOD.

Spis je zakládán vždy jeden a vede jej zaměstnanec, který spis založil. Pokud je práce jednoho zaměstnance s rodinou ukončena, ale druhý zaměstnanec v ní pokračuje (např. skončilo soudní řízení ve věci svěřeni do péče, ale je zde péče kurátora), pak zaměstnanec, který již s rodinou pracovat nebude, předá spisovou dokumentaci zaměstnanci, který aktuálně s rodinou pracuje – o předání spisu se sepíše záznam, který je součástí spisové dokumentace. Pokud jsou nejasnosti v tom, kdo má spisovou dokumentaci vést, pak se příslušní pracovníci obrátí na vedoucího oddělení, který v dané věci rozhodne.

Kdy, proč a jak sociální pracovník vyhodnocuje:

- Za zpracování vyhodnocování je odpovědný klíčový pracovník OSPOD
- V okamžiku zavedení dítěte do evidence dětí uvedených v § 54 ZSPOD provádí sociální pracovník úvodní vyhodnocování
- Zjišťuje, zda se jedná o dítě vymezené v § 6 a § 54 písm. a) ZSPOD, o dítě uvedené v § 54 písm. b) ZSPOD, nebo o dítě zařazené do evidence dětí z jiného důvodu.
- Jestliže z počátečního zhodnocení vyplývá závěr ve smyslu, že není založen důvod pro vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, protože nebyly shledány důvody pro výkon SPOD z důvodu ohrožení dítěte podle § 6 ZSPOD, sociální pracovník neprovádí podrobné vyhodnocování.
- Jestliže ze závěru vyhodnocování vyplývá, že se jedná o dítě vymezené v § 6 ZSPOD, provádí sociální pracovník podrobné vyhodnocování.
- Podstatou hodnocení situace dítěte a rodiny je rozkrytí, nakolik je prostředí pro dítě příznivé, příp. nepříznivé. Vedle toho má umožnit plánování a posuzování efektivity práce s rodinou.

Koho a proč zapojit do procesu vyhodnocování:

- dítě a jeho rodinu
- další osoby, které jsou s dítětem v kontaktu, včetně odborníků
- snaha o multidisciplinární přístup, který může přinést pro práci s dítětem a jeho rodinou více informací, pohledů, efektivitu.
- přímá práce v rodině usnadňuje navození pocitu důvěry a partnerský přístup ke klientovi založený na empatii, autenticitě a akceptaci.

Cíle procesu podrobného vyhodnocování:

- objasnit a identifikovat potřeby dítěte a jeho rodiny a ověřit jejich naplňování,
- zjistit silné stránky rodičů/pečovatelů při péči o dítě a nalézt vhodné formy podpory tam, kde rodičovská kapacita nedostačuje k naplňování potřeb dítěte,
- zhodnotit situaci dítěte v širším kontextu (komunita, širší rodina),

- najít zdroje podpory pro rodinu mimo domácnost (širší rodina, služby v komunitě apod.)
- vytvořit společně individuální plán řešení situace ohroženého dítěte.

Zaznamenávání procesu podrobného vyhodnocování:

- Sociální pracovník vyhotovuje v písemné či elektronické formě „Záznam o vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny“ v souladu se směrnicí
- Záznam o vyhodnocení situace dítěte a rodiny není třeba vyplňovat vždy v plném rozsahu.
- Rozsah vyplňovaných údajů je možné přizpůsobit a omezit v závislosti na důvodu, pro který bylo dítě zařazeno do základní evidence
- Záznam o vyhodnocení situace dítěte a rodiny se zpracovává u každého dítěte zařazeného do základní evidence
- Záznam o vyhodnocení situace dítěte a rodiny je vždy zaměřen na oblasti vyhodnocování uvedené v § 1 vyhlášky

9. Jednání, vyhodnocování a individuální plán ochrany dítěte

9d

Orgán sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností zpracovává v případě, kdy provedl podrobné vyhodnocování se závěrem, že se jedná o dítě vymezené v § 6 zákona, individuální plán ochrany dítěte, podle potřeby jej přehodnocuje a následně jej uzavírá.

Obsah kritéria standardu

Co je výsledkem podrobného vyhodnocování:

- Plánování a přijetí opatření, intervencí, zprostředkování služeb, poradenství a dalších aktivit k ochraně a podpoře řešení situace dítěte = **Individuální plán ochrany dítěte** (dále IPOD)

- IPOD je vyhotoven v písemné či elektronické formě, je součástí spisové dokumentace, v souladu se směrnicí, čl. 6.
- IPOD nemusí být zpracováván u každého dítěte zařazeného do základní evidence. Rozhodnutí o zpracování IPOD závisí na povaze a závažnosti důvodu, pro které bylo dítě zařazeno do základní evidence.
- Za zpracování IPOD je odpovědný sociální pracovník, jenž případ vede – klíčový pracovník
- IPOD je sestaven v kooperaci pracovníka OSPOD, rodiče/rodičů, dítěte a spolupracujících osob. Směřuje k dosažení stavu, kdy dítě již není nadále ohroženo.

Kdo spolupracuje na realizaci IPOD:

- dítě a jeho rodina (v případě nespolupracujícího klienta plánuje kroky klíčový pracovník sám)
- škola, lékař
- služby, které jsou v dané lokalitě k dispozici

Přehodnocení IPOD:

- termín bývá zpravidla stanoven již při jeho sestavení, ale může být změněn dle aktuálního vývoje situace (*např. klíčový pracovník si vyžádal zprávu o dítěti ze školy, školky, od pediatra atd., kdy po obdržení zpráv a dalších získaných informací o dítěti a rodině postupně dopracovává IPOD*)
- probíhá opět za spolupráce pracovníka OSPOD, dítěte a jeho rodičů a spolupracujících osob
- cílem je zjištění, zda jsou cíle naplňovány, případně jaké jsou důvody jejich nenaplnění.

Výstup po přehodnocení:

- může dojít buď k uzavření případu, protože potřeby jsou naplněny a dítě již není ohroženo,
- nebo k nové formulaci individuálního plánu
- nebo při významné změně situace může dojít i k opětovnému vyhodnocení potřeb dítěte
- doba trvání nelze předem stanovit, bude vycházet z individuálních potřeb dítěte a jeho rodiny.

Použité předpisy:

- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále ZSPOD)

- Vyhláška č. 473/2012 Sb., (dále vyhláška)
- Směrnice MPSV č.j.: 2013/26780-21 ze dne 19.září 2013 o stanovení obsahu spisové dokumentace o dětech vedené OSPOD a o stanovení rozsahu evidence a obsahu spisové dokumentace v oblasti náhradní rodinné péče (dále směrnice),
- Listina základních práv a svobod
- Úmluva o právech dítěte
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník